

REGU § 11 Översyn av Blått centrum Gotland och förslag till samverkansavtal för perioden 2026–2030

Ärendenummer: RS 2021/459

Regionalt utvecklingsutskotts beslut

- Ärendet överlämnas till regionstyrelsen utan eget yttrande.

Sammanfattning

Uppsala universitet, Länsstyrelsen i Gotlands län och Region Gotland har sedan 2017 bedrivit en samverkan när det gäller utvecklingsfrågor kopplade till vattenområdet under namnet Blått centrum Gotland. Föreliggande översyn av organisering, styrning och finansiering av Blått centrum är beställd av Blått centrum styrgrupp och var ett led i styrgruppens intention att utveckla, förbättra och förstärka samverkan.

I november 2025 tog Uppsala universitets teknisk-naturvetenskapliga fakultetsnämnd beslutet att permanenta verksamheten Blått centrum Gotland, med organisatorisk och administrativ placering på institutionen för geovetenskaper. Centrumbildningen ska fungera som en samverkansplattform för forskning, samverkan och kunskapsutveckling inom hållbar vatten- och havsförvaltning. Uppsala universitet har genom fakultetsnämndens beslut valt inriktning i enlighet med översynens rekommendationer.

Länsstyrelsen och Region Gotland föreslås fortsätta samverkan med samma arbetsinsats som tidigare, 40 procent av en heltidstjänst vardera.

Regionstyrelseförvaltningen är positiv till att frågorna kring organisation, styrning och finansiering av Blått centrum genomgått en översyn och ser, som brukligt, ett antal potentiella för- och nackdelar med Uppsala universitets förslag och beslut. Fördelarna med att fortsätta den strukturerade samverkan inom ett så viktigt område som vatten överväger och förvaltningen rekommenderar därför regionstyrelsen att underteckna det nya samverkansavtalet för åren 2026–2030.

Bedömning

Regionstyrelseförvaltningen är positiv till att Uppsala universitet belyst frågorna kring organisation, styrning och finansiering av Blått centrum genom en översyn. Eftersom Uppsala universitet varit projektägare sedan starten, och också bidragit mest ekonomiskt, är det naturligt att översynen i hög grad utgått från Uppsala universitets perspektiv. Förvaltningen noterar dock att specifika frågor kopplade till de utmaningar som finns när det gäller deltagandet från Länsstyrelsen och Region Gotland avseende just organisation, styrning och finansiering inte har rymts i översynen.

Som nämnts ovan, gick översynens förslag och rekommendationer ut på att Uppsala universitet, som projektägare, närmar sig den modell övriga centrumbildningar inom universitetet vanligtvis har. Ofta har då en anställd forskare ansvaret för verksamheten som del av sin ordinarie tjänst, men centrumbildningen i sig har ingen ytterligare personal anställd.

Uppsala universitet har utarbetat ett förslag till samverkansavtal från och med 1 januari 2026. I detta föreslås Uppsala universitet under perioden 2026–2028 bidra med en årlig finansiering på minst 750 000 kronor samt eventuellt upparbetat överskott från tidigare samverkansperiod. Finansieringen för åren 2029–2030 ska fastställas i vetenskapsområdets kommande verksamhetsplan för 2029. Länsstyrelsen i Gotlands län och Region Gotland bidrar vardera med arbetstid i samverkan motsvarande 40 procent av en heltid, det vill säga samma omfattning som under försöksperioden 2017–2021 och åren därefter.

Förslaget innebär som vanligt ett antal potentiella för- och nackdelar. Den stora fördelen är att Blått centrum Gotland frångår organisationsformen som projekt och i stället antar formen av en centrumbildning med institutionell hemvist inom Uppsala universitet. Det stärker centrumbildningen och borgar för långsiktighet. Å andra sidan kan centrumbildningen nu komma att upplevas som mer intern. Blått centrum kommer genom förändringen få en mer forskningsanknuten placering, vilket är bra. Just den faktorn kommer å tredje sidan ställa krav på att behålla kopplingen till den regionala utvecklingsstrategin, som blir ett av många mål för centrumbildningen.

En utmaning kan vara att centrumbildningen kommer ha mindre egna resurser än under försöksperioden och åren 2022–2025. De hittillsvarande tjänsterna/uppgifterna som projektledare, föreståndare för forskningsstationen Ar och kommunikatör har tillsammans utgjort 1,2 helårstjänst inom Uppsala universitet. Dessa tjänster försvinner från och med 1 januari 2026 och ersätts av ett föreståndaruppdrag som del av en forskartjänst, enligt beskrivningen ovan. Exakt hur detta kommer påverka Blått centrum är för tidigt att säga, likaså om den flernivåstyrning som instruktionen föreslår är adekvat.

Förändringarna som nu föreslås gäller inte omfattningen på Region Gotlands deltagande i samverkan, som förblir densamma som tidigare. Region Gotland ska kontinuerligt utvärdera arbetet i den nya centrumbildningen.

Med stöd av regionfullmäktiges beslut (RF § 93/2021) gällande att Region Gotland permanent ska medverka i samverkansprojektet Blått centrum har regionstyrelsen kunnat godkänna årsvisa avtal efter försöksperiodens slut 2021 (med undantag av 2025 då inget avtal upprättades i väntan på översynen).

Regionstyrelseförvaltningen ser inte att det föreliggande förslaget på någon avgörande punkt avviker så pass mycket att det behövs ett nytt beslut från regionfullmäktige, utan föreslår regionstyrelsen att underteckna överenskommelsen som gäller perioden 2026–2030.

I och med denna tjänsteskrivelse avslutas ärendet RS 2021/459 *Etableringen av Blått centrum*, som startades i slutet på försöksperioden. Det parallella uppdraget som tillkom under ärendets gång (REGU § 11/2024), där regionstyrelseförvaltningen uppdrogs att *"se över hur Region Gotlands medverkan i Blått centrum bör utvecklas och se ut framåt utifrån målet att stärka Region Gotlands arbete och engagemang kring Blått centrum specifikt och de blå frågorna generellt"* får också anses avslutat i och med att Blått centrum nu går in i en ny fas.

Regionstyrelseförvaltningen avser att fortsätta utveckla sin medverkan, både i arbetsgrupp, centrumstyrelse och det rådgivande partsrådet, men exakt hur är svårt att sia om eftersom Blått centrum får både en ny struktur och en ny styrmodell som sannolikt kommer påverka formerna för samverkan i någon riktning. En uttalad ambition från regionstyrelseförvaltningens sida är dock att engagera fler funktioner inom Region Gotland som arbetar med vattenfrågor och knyta dessa till samverkan inom Blått centrum, något som i sin tur kan underlättas av förvaltningssammanslagningen.

Bedömning av konsekvenser i tvärperspektiv

Ej aktuellt.

Ärendets behandling under mötet

Ärendet föredras av Jonas Nilsson, eko-strateg, regionstyrelseförvaltningen.

Ordförande yrkar att ärendet överlämnas till regionstyrelsen utan eget yttrande med hänvisning till att ytterligare dialog krävs.

Ordförande ställer proposition på eget yrkande och finner att det bifalls.

Beslutsunderlag

Regionfullmäktige 2021-06-21 § 93

Regionalt utvecklingsutskott 2023-02-01, § 11

Slutrapport. Översyn av organisering, styrning och finansiering av Blått centrum Gotland

Beslut TekNat (Utkast till instruktion för BCG), Uppsala universitet daterat 2025-11-18

Utkast till överenskommelse om samarbete Blått centrum Gotland

Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2025-12-18